

УДК 303.01

Серга Т.О.¹, Червона К.В.²

¹ канд. соц. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. СН-219 НУ «Запорізька політехніка»

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОНЯТЬ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Дослідження процесу соціалізації у вітчизняній науці стає однією з найактуальніших проблем, до якої звертаються психологи, соціологи, історики, політики. Це пов'язано з тим, що в даний час глобальних перетворень наше суспільство значно змінилося і продовжує змінюватися.

Процес входження в певну соціальну дійсність передбачає розуміння особливостей цієї дійсності, прийняття її норм і цінностей як власних ідеалів

і установок. Соціалізація передбачає не тільки таке пасивне прийняття певних норм і правил поведінки, але і їх активне використання, тобто вироблення певних знань і умінь, які адекватно застосовуються людиною в даній соціальній дійсності.

Під час вивчення проблеми соціалізації однією з актуальних питань є питання про співвідношення соціалізації й адаптації. Дійсно, процеси соціалізації та соціальної адаптації тісно взаємопов'язані, оскільки відбивають єдиний процес взаємодії особи й суспільства. Часто соціалізація пов'язується тільки з загальним розвитком, а адаптація – з пристосувальними процесами, які здійснюються з особистістю в умовах її спілкування і діяльності.

При цьому, деякі автори (Г.П. Медведєв, Б.Г. Рубін, Ю.С. Колесніков) заявляють про відсутність принципової різниці між процесом адаптації та процесом соціалізації, маючи на увазі, при цьому, що в основі даних явищ лежить процес накопичення індивідом різноманітних навичок.

Інші ж дослідники (З. Фрейд, Т. Шибутані) трактують соціалізацію як частковий випадок одного з конкретних проявів більш широкого процесу адаптації. Представники цієї групи вважають, що глибшим соціальним процесом є адаптація, а соціалізація є формою адаптації, її частиною.

Існує і протилежна позиція, тобто розуміння адаптації як складової частини, елементу, етапу соціалізації. За думкою В.І. Войтко, соціалізація включає в себе адаптацію. Поняття соціалізації ширше поняття адаптації, вони не є синонімами. Адаптація людини є головною основою його соціалізації [2]. А.В. Петровський розглядав її як найважливіший етап і механізм соціалізації. Він розглядає процес розвитку з позиції інтеграції людини у різні соціальні групи.

Аналогічні думки дотримуються і такі відомі дослідники, як Ю. Прохоров, Г.М. Андрєєва, Б.Д. Паригін, І.О. Милославова та ін. [1; 4].

Спробу діалектично об'єднати ці думки зробили А.А. Налчаджян, Г.П. Левківська, які пропонують виділяти два різновиди соціалізації: адаптуючу соціалізацію та дезадаптуючу соціалізацію. Соціалізація, при якій соціальне середовище не стає чужим особистості, забезпечується соціально-психологічною адаптацією. Оскільки особистість одночасно є членом кількох груп, то в деяких з них вона може бути добре адаптована, а в інших – гірше. У кожному випадку, визначаючи адаптуючий чи дезадаптуючий характер соціалізації особистості, слід уточнювати ті соціальні групи чи типові соціальні ситуації, в яких розглядається її адаптованість чи дезадаптованість [3].

Таким чином, ми підтримуємо думку про багатоплановість поняття «соціалізація», яке включає і пристосування індивіда до соціального

середовища, і наявність активного впливу на це середовище – за рахунок особистих переконань, схильностей, активних дій. До того ж ця взаємодія особистості та соціального середовища може мати різний ефект – як сприяти адаптації індивіда до умов суспільства, так і дезадаптувати його.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреева Г.М. Психология социального познания / Г.М. Андреева. – М.: Аспект Пресс, 1997. – 239 с.
2. Войтко В.І. Методологічні проблеми соціалізації молоді / В.І. Войтко. – К.: Наукова думка, 1976. – 143 с.
3. Левківська Г.П. Адаптація першокурсників в умовах вищого закладу освіти: [навч. посібник] / Г.П. Левківська, В.Є. Сорочинська, В.С. Штифурак. – К., 2001. – 128 с.
4. Милославова И. А. Понятие и структура социальной адаптации : автореф. дис. канд. философ. наук.: 09.00.01 / И. А. Милославова. – Л., 1974. – 24 с.